

))) DEMAGOG

Sprawdzamy! Edukacja medialna przeciw dezinformacji

Patryk Zakrzewski | Stowarzyszenie Demagog

Stowarzyszenie Demagog

Demagog to **pierwsza polska organizacja fact-checkingowa**. Od 2014 roku weryfikujemy wypowiedzi polityków, sprawdzamy obietnice wyborcze, walczymy z fake newsami i dezinformacją. Dzielimy się wiedzą i edukujemy.

Portal demagog.org.pl

W ciągu 10 lat działalności portalu zespół wykwalifikowanych analityków zweryfikował **5,8 tys. wypowiedzi** osób publicznych i przygotował **2,7 tys. analiz i raportów**, w tym artykuły obalające fake newsy.

Akademia Fact-checkingu

Prowadzimy działania edukacyjne w ramach Akademii Fact-checkingu. W warsztatach i prelekcjach dotyczących zjawiska fake newsów, dezinformacji oraz sposobów walki z fałszywymi informacjami wzięło udział do tej pory **ok. 8 tys. uczniów i studentów, blisko 1 tys. nauczycieli i ok. 600 seniorów** w całej Polsce.

W co niestusznie wierzymy?

Siła dezinformacji w Polsce na podstawie wybranych fałszywych informacji

średni odsetek wskazań na sumę odpowiedzi „zdecydowanie + raczej się zgadzam” dla minimum jednego fake newsa z danego obszaru

ENERGETYKA

43%

- 50% – Samochody elektryczne palą się częściej niż samochody spalinowe.
- 47% – Elektrownia jądrowa zawsze stwarza zagrożenie dla okolicznych mieszkańców.

ZDROWIE

35%

- 65% – Producenci ukrywają informacje o szkodliwych składnikach / dodatkach do żywności.
- 58% – Genetycznie modyfikowane rośliny są niezdrowe dla człowieka.

NOWE TECHNOLOGIE

29%

- 51% – Limity płacenia gotówką są wprowadzane w celu kontroli społeczeństwa.
- 37% – Sztuczna inteligencja ma pomóc w inwigilacji obywateli przez rząd światowy.

POLITYKA

23%

- 38% – Polska utraciła swoją suwerenność i jest kontrolowana przez Unię Europejską.
- 32% – Feminizm i LGBT to ideologie, których celem jest narzucenie większości Polakom innego stylu życia.

KLIMAT

22%

- 33% – Spisek klimatyczny ma na celu zniszczenie państw opartych na gospodarce węglowej.
- 27% – Zmiany klimatu są całkowicie niezależne od działalności człowieka.

Popularność teorii spiskowych wśród Polaków

OBSZAR KLIMAT

Spisek klimatyczny ma na celu zniszczenie państw opartych na gospodarce węglowej

TAK
2021TAK
2024

12%

21%

22%

28%

17%

Zmiany klimatu są całkowicie niezależne od działalności człowieka

20%

27%

11%

16%

29%

34%

10%

Wzrost globalnej średniej temperatury o więcej niż 1,5°C względem czasów przedprzemysłowych nie nasili występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych

25%

26%

8%

18%

25%

29%

20%

Emisje CO₂ i innych gazów cieplarnianych nie mają negatywnego wpływu na klimat

17%

20%

8%

12%

25%

44%

11%

Lasy są celowo podpalane, by móc pokazać, że klimat tak się ocieplił

18%

20%

7%

13%

26%

38%

16%

Opady śniegu dowodzą, że nie ma ocieplenia klimatu

x

18%

6%

12%

28%

40%

14%

Na Antarktydzie przybywa lodu

x

13%

5%

8%

25%

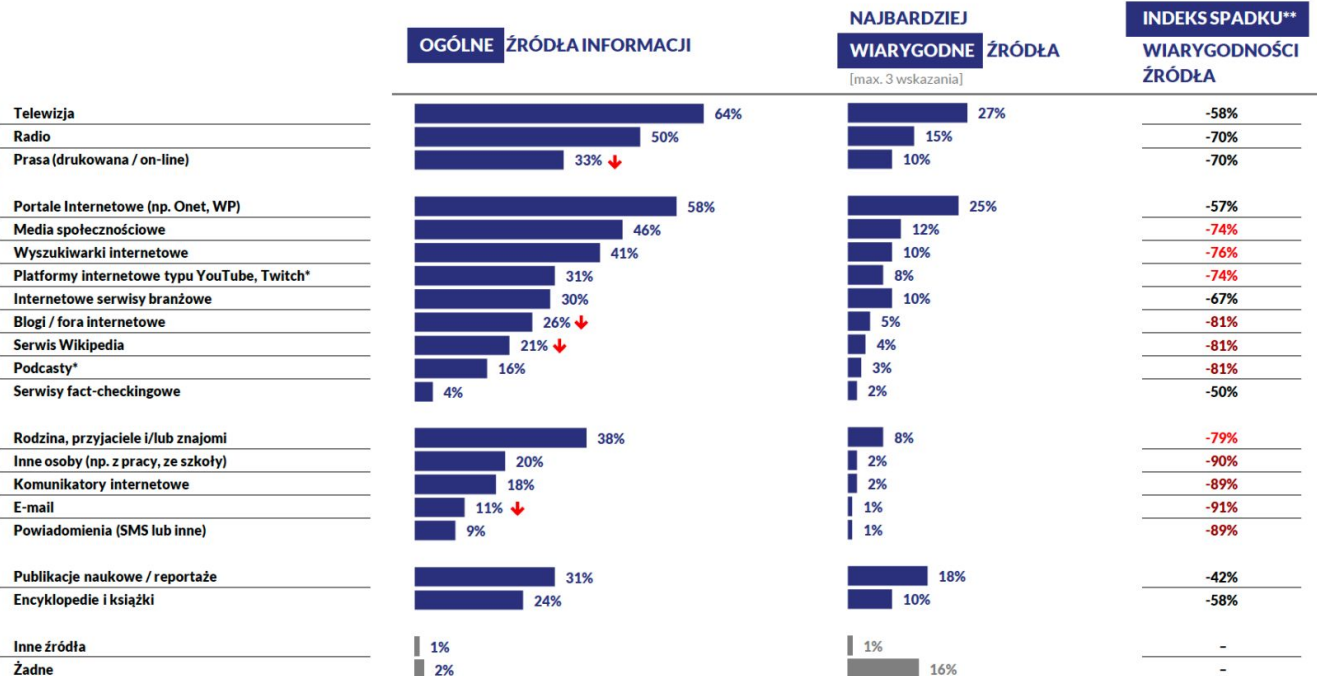
42%

20%

PŁEĆ		mężczyzna
WIEK		55 lat i więcej
ZAMIESZKANIE		miasto pow. 500 tys.
WYKSZTAŁCENIE		wyższe

TO CECHY OSÓB, KTÓRE W **MNIEJSZYM STOPNIU**
POWIELAJĄ FAŁSZYWE INFORMACJE

Źródła informacji i ich wiarygodność - perspektywa polskiego społeczeństwa

Wynik statystycznie istotnie wyższy / niższy niż w 2021 roku, na poziomie 95% ufności.

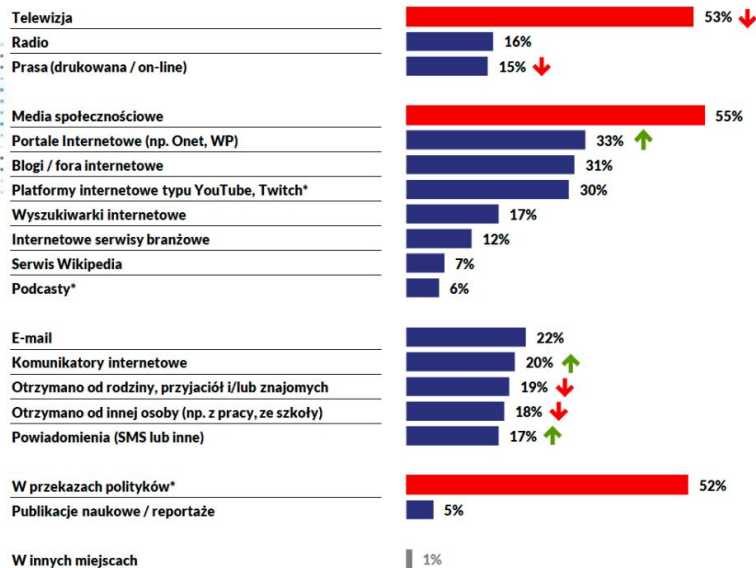
Pytanie wielokrotnego wyboru
Baza: wszyscy respondenci w badaniu (N=1000)

* Odpowiedź nie występowała w badaniu realizowanym, w 2021 roku.

** Ile proc. mniej wskazań mają źródła informacji w kategorii „wiarygodne” w porównaniu do „ogólnie wybierane”.

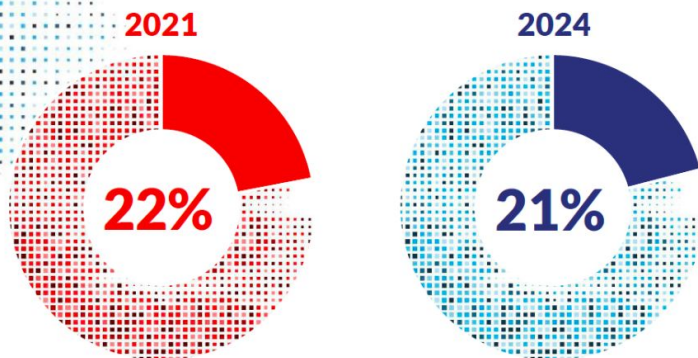
Gdzie Polacy spotkali się najczęściej z fałszywymi informacjami?

wyniki wśród Polaków, którzy mieli styczność z *fake newsami*

Telewizja, media społecznościowe i przekazy polityków – w tych miejscach Polacy najczęściej spotkali się z fake news

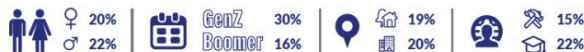
Czy Polacy słyszeli o organizacjach fact-checkingowych?

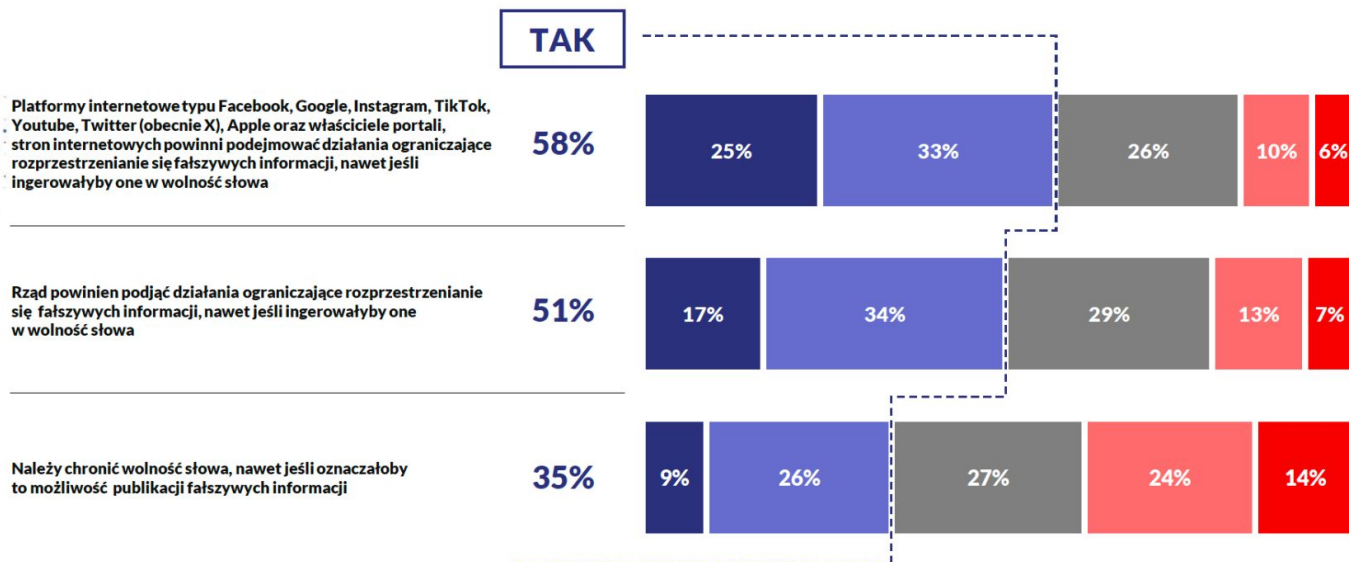
DEFINICJA ORGANIZACJI FACT-CHECKINGOWEJ DLA RESPONDENTA*

- Organizacje fact-checkingowe to instytucje, które zajmują się sprawdzaniem faktów.
- Głównym celem organizacji fact-checkingowych jest poprawa jakości debaty publicznej.
- Przede wszystkim skupiają się one na weryfikacji publicznie dostępnych wypowiedzi polityków, urzędników lub innych wpływowych osób. Co ważne, sprawdzeniu podlegają jedynie te informacje, które można zweryfikować, docierając do danych, statystyk, merytorycznych analiz lub dokumentów źródłowych.

* pytanie zadano po podaniu definicji

Jaki jest stosunek Polaków do ograniczenia wolności słowa?

Zdecydowanie się zgadzam
Raczej się zgadzam

Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam
Zdecydowanie się nie zgadzam

Raczej się nie zgadzam
Nie wiem

Możliwa jedna odpowiedź dla każdego ze stwierdzeń
Baza: wszyscy respondenci w badaniu (N=1000)

A jak jest z kompetencjami uczniów?

Ważne wnioski z badań

Międzynarodowe Badanie Kompetencji
Obywatelskich ICCS (2022)

Tylko co czwarty polski uczeń w wieku 14 lat potrafi wskazać dwa sposoby, w jakie fake newsy mogą szkodzić demokracji.

Nastolatki 3.0 (2023)

Tylko połowa nastolatków deklaruje weryfikowanie autentyczności informacji przeglądanych w internecie.

Nastolatki 3.0 (2023)

Dezinformacji w sieci obawia się zaledwie co czwarty nastolatek. Dla porównania: takie obawy podziela 60 proc. badanych rodziców.

Badanie PISA (2022)

Niemal 1/3 uczniów szkół branżowych I stopnia charakteryzuje się umiejętnościami niewystarczającymi do skutecznej nauki i rozumienia tekstu.

Krytyczne myślenie w polskiej szkole

Punkt 8. Podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2023/2024

„Wspieranie rozwoju umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznego poruszania się w sieci oraz **krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie**. Poprawne metodycznie wykorzystywanie przez nauczycieli narzędzi i materiałów dostępnych w sieci, w szczególności opartych na sztucznej inteligencji”.

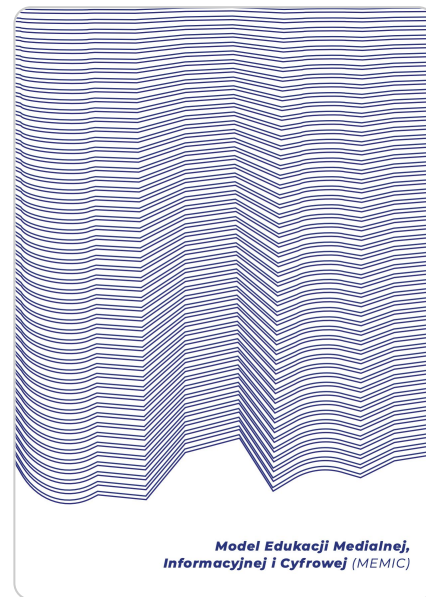

Edukacja medialna

Umiejętności, wiedza i rozumienie, które pozwalają obywatelom skutecznie i bezpiecznie używać mediów.

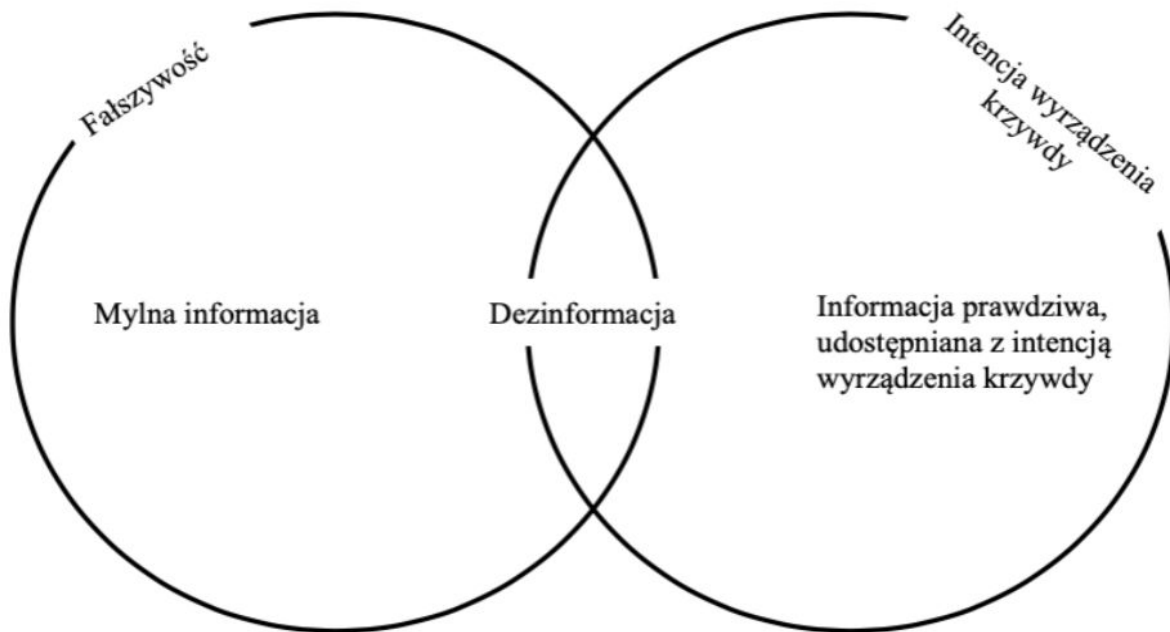
Umiejętność korzystania z mediów nie powinna być ograniczona do zdobywania wiedzy o narzędziach i technologiach, ale powinna mieć na celu wyposażenie obywateli w umiejętność krytycznego myślenia niezbędną do dokonywania ocen, analizowania złożonych realiów oraz odróżniania opinii od faktów.

Dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych

Typologia fałszywych informacji

Jakie tematy bierzemy pod lupę?

- Fake news i inne rodzaje fałszywych informacji
- Wiarygodne źródła informacji
- Narzędzia weryfikacji
- Jak reagować na fałszywe informacje?
- *Deepfake*: szanse i zagrożenia wynikające z wykorzystania AI
- *Prebunking*: narracje dezinformacyjne i techniki manipulacji

dieta medialna scam

fake news media społecznościowe

fact-checking

dostęp do informacji publicznej algorytmy

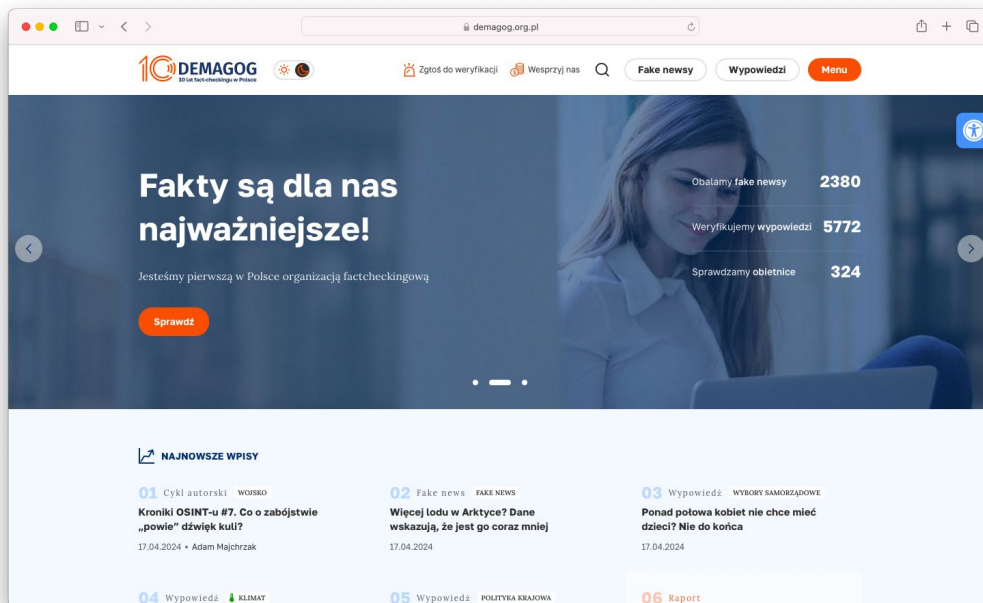
komora echa

bańka filtrująca biały wywiad

emocje dobrostan cyfrowy

Jak edukujemy

Dodatki do lekcji przedmiotowych

Udostępnione dla mnie > Krytyczne myślenie w pi...

Typ elementu ▾ Osoby ▾ Zmodyfikowano ▾

Foldery ↑ Ostatnie zmiany ▾ ⋮

 Materiały graficzn... ⋮ Czarno-białe dod... ⋮

Pliki

 Historia i WOS: do... ⋮

 Język polski: doda... ⋮

 Język angielski: d... ⋮

 Geografia: dodate... ⋮

 Biologia: dodatek ... ⋮

Dodatki do lekcji przedmiotowych

AKADEMIA
FACT CHECKING

Nauczycielka

Publikacja Teoretyczna
Działania Mistrzostwa

Krytyczne myślenie w pigułce

5/10/15-MINUTOWE

scenariusze umożliwiające poprowadzenie
rozmowy na temat dezinformacji podczas
lekcji języka angielskiego

Autor/ka materiałów: Patryk Zabrzewski (Stowarzyszenie Demagog)
Opracowanie graficzne: Papercut
Korekta tekstu: Monika Tańska (Stowarzyszenie Demagog)

Partnerzy projektu:
Stowarzyszenie Demagog
PTEM
Ja Nauczyciel

FRAMING

To, czego nie widać,
też ma znaczenie

5 MIN.

WPROWADZENIE

ramowanie (ang. framing) – opisanie przez nadawcę informacji tylko niektórych aspektów sprawy, co może prowadzić do świadomego bądź nieświadomego narzucenia interpretacji opisywanych zdarzeń.

Ca powieść uczniom?

Na interpretację obrazu lub zdjęcia wpływa przede wszystkim to, co można na nim zobaczyć. Jednocześnie należy zadać sobie pytanie, jakie elementy znalazły się lub mogły się znaleźć poza kadrem. Pomocne w znalezieniu odpowiedzi będzie wyszukiwanie obrazem omówione w materiale nr 1. Wcześniej warto jednak przyrzeć się konkretnemu przykładowi framingu i zastanowić się, jakie ryzyko wiąże się ze zbyt pochopną oceną danego zdjęcia.

UMIĘTNOŚCIOWE W PODSTAWIE
PROGRAMOWEJ
Działanie podstawowe

CIEŁA POSTACIOWE
Uczeń przetwarza tekst
ustnie lub pisemnie (i) przekazuje
w języku obcym nowożytną
informację zawartą w materiałach
audiovisualnych (np. wykładach, mapach,
symbolach, piketach) lub audio-
wizualnych (np. filmach, reklamach).

ĆWICZENIE

Podziel uczniów i uczennice na dwie grupy. Osoby w grupie pierwszej otrzymają zdjęcie oznaczone literą A, osoby w grupie drugiej – zdjęcie z literą B. Poproś uczniów i uczennice, aby uważnie przyjrzyli się zdjęciom i opisać, co na nich widzą. W tej części zadania osoby z jednej grupy nie widzą zdjęcia analizowanego przez grupę drugą.

A.

ŹRÓDŁO: DISPEDEA LUCIDIANA
(Angielski, doświadek 4.3)

B.

ŹRÓDŁO: DISPEDEA LUCIDIANA
(Angielski, doświadek 4.3)

Następnie wyświetl na ekranie zdjęcie zamieszczone poniżej. Zwróć uwagę uczniów, że obrazy, które przed momentem analizowali i opisywali, są fragmentem większej całości.

Zapytaj uczniów, w jaki sposób skadrowanie zdjęcia wpłynęło na jego interpretację. Czy sami robią zdjęcia w ten sposób? W jaki sposób podobna manipulacja może być wykorzystana do ramowania tekstów, np. w czasopiśmie?

ŹRÓDŁO: DISPEDEA LUCIDIANA
(Angielski, doświadek 4.3)

Omdwienie

Framing, znany również jako ramowanie, to pojęcie broń w przestrzeni informacyjnej. Pozwala odbiorcy danego obrazu lub tekstu i promować konkretną wizję świata. Dlatego też warto

podchodzić krytycznie do treści publikowanych w internecie, szczególnie tych pojawiających się w mediach społecznościowych, gdzie udostępniane treści nie muszą spełniać dziennikarskich standardów bezstronności.

MATERIAŁY TEORETYCZNE

Proponuję dodatkowe zadanie dot. ramowania znajdziesz w materiałach edukacyjnych opracowanych przez Stowarzyszenie Demagog dla Programowego Ruchu Odkrywców ZHP (s. 27-29). Scenariusze z powodzeniem mogą być wykorzystywane podczas lekcji w szkole.

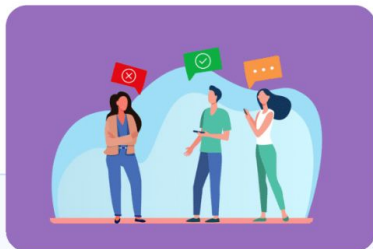

Kursy e-learningowe

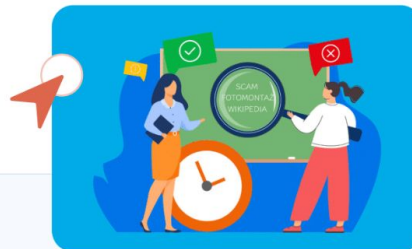
Jak rozmawiać o fake newsach z osobami, które w nie wierzą

Kurs składa się z dialogów, które dotyczą **realnych przykładów manipulacji**. Porozmawiaj z cicią Franią, Jankiem albo Anią. Dzięki naszym wskazówkom dowiesz się jak **skutecznie obalić fake newsy** w czasie rozmowy lub w mediach społecznościowych.

Rozprawmy się z dezinformacją: trzy pomysły na godzinę wychowawczą

Kurs przedstawia **narzędzia i propozycje ćwiczeń**. Dzięki nim podejmiesz temat Wikipedii, SCAMu i fotomontażu na godzinie wychowawczej. Pomóż swoim uczniom **kształtować krytyczny odbiór treści** w internecie.

Oferta warsztatów i szkoleń

WARSZTATY DLA UCZNIÓW

Akademia Fact-checkingu powstała w odpowiedzi na lukę w systemie edukacji, który tylko w niewielkim stopniu uwzględnia zagadnienia weryfikowania informacji i krytycznej analizy przekazów medialnych.

W trakcie warsztatów uczniowie:

poznają rzeczywiste przykłady fałszywych treści rozpowszechnianych w mediach społecznościowych oraz metody ich rozpoznawania

w ramach gry *Fakescape*. Ucieknij fake newsom wcielają się w fact-checkerów relacjonujących kampanię prezydencką na kilka tygodni przed wyborami w 2030 roku

pracują w zespołach

SZKOLENIA DLA NAUCZYCIELI

Dzięki udziałowi w szkoleniu Akademii Fact-checkingu dowiesz się, jak skutecznie uczyć weryfikowania informacji i krytycznego myślenia* tak, aby zainteresować uczniów i jednocześnie realizować podstawę programową.

Szkolenie dostosowane do potrzeb grupy:

obejmuje co najmniej 2 wybrane obszary tematyczne oraz wskazówki, jak korzystać z bezpłatnych kursów na platformie edukacyjnej

jest potwierdzone certyfikatem uczestnictwa

może przyjąć jedną z dwóch form: angażującego warsztatu (dla grup do kilkunastu osób) lub interaktywnego wykładu (dla większych grup)

Innowacyjne rozwiązania

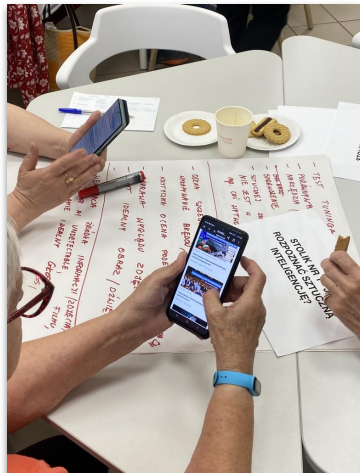
Innowacyjne rozwiązania

- Publikacja „Od emocji do odporności na dezinformację” zawierająca scenariusze zajęć oraz materiały wprowadzające dla edukatorów
- Gra edukacyjna „Oktogram”
- Materiały wideo wspierające prowadzenie zajęć z młodymi osobami

Różne grupy odbiorców

- Uczniowie i nauczyciele
- Edukatorzy, bibliotekarze
- Studenci
- Dziennikarze
- Osoby w wieku dojrzałym
- Organizacje pozarządowe i biznes

ZAPRASZAMY

do współpracy

Odwiedź naszą stronę: akademia.demagog.org.pl →